

นักกฎหมายเล่าเรื่อง (Storytelling from Lawyer)

ทนาย (เก่า) เล่าเรื่อง

Tales from a Former Associate Lawyer

ภรณี เกราะแก้ว

ผู้ช่วยผู้พิพากษารุ่นที่ 73 สำนักงานศาลยุติธรรม

Poranee Krawkeo

Judge Trainee Batch 73 Court of Justice

วันที่รับบทความ 6 กันยายน 2563

วันที่แก้ไขบทความ 21 ตุลาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ 6 พฤศจิกายน 2563

บทคัดย่อ

ผู้เขียนได้รับโอกาสให้เรียบเรียงคอลัมน์ “นักกฎหมายเล่าเรื่อง” เป็นครั้งแรก จึงขอถือโอกาสอันดีนี้ถ่ายทอดแนวคิดและมุมมองจากประสบการณ์การทำงานของผู้เขียนในฐานะทนายความและที่ปรึกษาทนายความ (associate) ในสำนักงานกฎหมายที่เรียกว่า “ลอร์เฟิร์ม” (law firm) เป็นระยะเวลาสองปีกว่า ก่อนที่ผู้เขียนจะผ่านการสอบคัดเลือกเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษารุ่นที่ 73 (สนามใหญ่) โดยบทความนี้ได้มุ่งเน้นเนื้อหาสาระในแง่วิชาการมากนัก แต่มุ่งเน้นการเล่าเรื่องราวจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความนี้จะจุดประกายความคิดและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ทนายความรุ่นใหม่ต่อไป

คำสำคัญ: ประสบการณ์ทำงาน, ทนายความและที่ปรึกษาทนายความ, ลอร์เฟิร์ม

Abstract

The author, for the first time, has kindly been given an opportunity to write this article for the “Storytelling from Lawyer” column. Therefore, through this article, the author would like to express her perspectives through over two-year working experiences as a lawyer and associate at a law firm before she

passed the 73rd Judge Trainee (qualified from the General Examination). This article does not aim to focus on academic aspects, but rather focus on telling stories from a senior lawyer to junior ones. The author strongly hopes that it would encourage ideas and give inspiration to future lawyers.

Keywords: work experience, associate lawyer, law firm

1. บทนำ

ลอร์เฟิร์ม (law firm) เป็นสำนักงานกฎหมายที่ให้คำปรึกษาและบริการด้านกฎหมาย แก่ลูกค้าซึ่งโดยมากเป็นชาวต่างชาติ การเตรียมตัวเพื่อสัมภาษณ์ในลอร์เฟิร์มตลอดจนการทำงานย่อมหนีไม่พ้นการใช้ภาษาอังกฤษซึ่งนักกฎหมายบางคนเปรียบเสมือนเป็นยาขม แต่ผู้เขียนไม่ได้มองเช่นนั้น กลับมองว่าความสามารถด้านภาษาเป็นสิ่งที่สั่งสมและพัฒนาได้ เช่นเดียวกับความรู้และความสามารถด้านกฎหมาย การได้ทำงานในลอร์เฟิร์มนับเป็นโอกาสที่จะได้พัฒนาทักษะด้านภาษาไปพร้อมกับการสั่งสม พัฒนาความรู้และประสบการณ์ด้านกฎหมายได้เป็นอย่างดี¹

ลอร์เฟิร์มอาจแบ่งออกเป็นสองประเภท โดยใช้เกณฑ์จำนวนทนายความและที่ปรึกษากฎหมายในการแบ่ง ได้แก่ 1) ลอร์เฟิร์มขนาดใหญ่และขนาดกลาง (large and medium law firms) และ 2) ลอร์เฟิร์มขนาดเล็ก (small or boutique law firms) ลอร์เฟิร์มขนาดใหญ่และขนาดกลางโดยมากจะมีทนายความและที่ปรึกษากฎหมายตั้งแต่ 12 คนขึ้นไป ลอร์เฟิร์มขนาดใหญ่บางแห่งอาจมีทนายความและที่ปรึกษากฎหมายถึง 100 คน และยังมีพนักงานด้านอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น พนักงานธุรการ พนักงานด้านทรัพยากรบุคคล บรรณารักษ์ พนักงานส่งเอกสาร รวมถึงมีสำนักงานสาขาในหลายประเทศ เป็นต้น โดยสามารถให้บริการทางกฎหมายรวมถึงธุรกรรมทางธุรกิจได้ทุกรูปแบบ นอกจากนี้ ลอร์เฟิร์มขนาดใหญ่และขนาดกลางมักมีโปรแกรมรับนิสิตนักศึกษาฝึกงานภาคฤดูร้อน (summer associate) ซึ่งออกแบบมาเพื่อมอบประสบการณ์การทำงานด้านกฎหมายให้แก่ นิสิตนักศึกษา ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อให้ลอร์เฟิร์มสามารถประเมินความรู้ความสามารถของนิสิตนักศึกษาก่อนที่จะยื่นข้อเสนอจ้างงานให้แก่ นิสิตนักศึกษาที่ผ่านการประเมินหลังจากที่ นิสิตนักศึกษาเหล่านั้นสำเร็จการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี² สำหรับลอร์เฟิร์มขนาดเล็กจะมีทนายความและที่ปรึกษากฎหมายไม่เกิน 12 คน มักเชี่ยวชาญในกฎหมายด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ³ ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายภาษี กฎหมายแรงงาน กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

¹ สำหรับข้อมูลรายชื่อ Law Firm ในประเทศไทย ค้นหาเพิ่มเติมได้ที่ <https://dkamagazine.wordpress.com/firmlist/>

² Georgetown Law, **Law Firms** [Online] 29 August 2020. Source: <https://www.law.georgetown.edu/your-life-career/career-exploration-professional-development/for-ll-m-students/starting-your-job-search/explore-your-career-options/practice-settings/law-firms/>

³ ISFMA, **Choosing Representation: Small Firms versus Large Firms** [Online] 29 August 2020. Source: <https://www.isfma.com/law-and-order/choosing-representation-small-firms-versus-large-firms/>

โดยทั่วไปแล้วลอร์เฟิร์มขนาดใหญ่มักจะแบ่งแยกแผนงานชัดเจนในหมู่ทนายความและที่ปรึกษากฎหมาย เนื่องด้วยปริมาณทนายความและที่ปรึกษากฎหมายที่มีจำนวนมาก ทำให้แต่ละคนได้ทำงานส่วนที่เกี่ยวข้องกับแผนงานที่ตนเองสังกัดอยู่เท่านั้น แต่สำหรับลอร์เฟิร์มขนาดเล็กและขนาดกลางซึ่งผู้เขียนเคยทำงานอยู่นั้น ทนายความและที่ปรึกษากฎหมายคนหนึ่งจะไม่ได้สังกัดแผนงานใดงานหนึ่งเพียงแผนกเดียว เนื่องด้วยปริมาณทนายความและที่ปรึกษากฎหมายที่ไม่มากนัก แต่ละคนจึงได้สังกัดแผนงานที่เกี่ยวข้องชาญเฉพาะทางหลายแผนกและจะต้องทำงานร่วมกับทนายความและที่ปรึกษากฎหมายคนอื่นในประเด็นที่มีความซับซ้อน หรือเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน ผู้เขียนจึงเลือกที่จะทำงานในลอร์เฟิร์มขนาดกลางเพื่อที่จะได้มีโอกาสได้เรียนรู้ พัฒนา สังสมประสบการณ์และความรู้ด้านกฎหมายหลายด้าน ไม่ติดขัดเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น

สำหรับแผนงาน (area of practice) ในลอร์เฟิร์มอาจแบ่งได้เป็นหลายแผนกขึ้นอยู่กับความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของทนายความและที่ปรึกษากฎหมายของสำนักงานในด้านนั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น⁴

1.1 แผนกกฎหมายธุรกิจ หุ้นส่วนและบริษัท (commercial/corporate) ดูแลเกี่ยวกับหุ้นส่วน บริษัท รวมถึงกิจการร่วมค้า (joint venture) ยกตัวอย่างเช่น การจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท การจดทะเบียนแก้ไขเพิ่มเติมหนังสือบริคณห์สนธิ ข้อบังคับบริษัท การจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงกรรมการ การประชุมของบริษัท หุ้น ความรับผิดชอบของกรรมการ เป็นต้น

1.2 แผนกควบรวมกิจการ (mergers and acquisitions) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวางแผนควบรวมและซื้อกิจการทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการจัดทำรายงานการตรวจสอบสถานะทางกฎหมาย (legal due diligence) ประสานงานและทำงานร่วมกันกับที่ปรึกษาด้านบัญชีและการเงิน ในการทำข้อตกลงซื้อขายหุ้น และ/หรือทรัพย์สิน สัญญาการร่วมทุน ข้อตกลงผู้ถือหุ้น ข้อตกลงการโอนทรัพย์สินบุคคลและแรงงาน การดำเนินงานและการโอนใบอนุญาต เป็นต้น

1.3 แผนกหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (securities/capital markets) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการปรับโครงสร้างองค์กร รวมถึงจัดสรรให้กับผู้ถือหุ้นเดิมตามสัดส่วนการถือหุ้น (Right Offering: RO) การเสนอขายหุ้นต่อประชาชน (Initial Public Offering: IPO) และการจัดสรรหุ้นเพิ่มทุนให้กับบุคคลในวงจำกัด (Private Placement: PP) เป็นต้น

1.4 แผนกต่อต้านการผูกขาดและแข่งขันทางการค้า (antitrust and competition) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกฎหมายต่อต้านการผูกขาดและแข่งขันทางการค้า

⁴ สำหรับแผนงานอื่น ๆ รวมถึงรายละเอียด ขอบเขตงานแต่ละแผนกงาน สามารถค้นหาเพิ่มเติมได้ที่เมนู แผนกงาน (area of practice) ในเว็บไซต์ของแต่ละลอร์เฟิร์ม

1.5 แผนกล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ (bankruptcy and restructuring) ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการฟ้องคดีล้มละลาย การดำเนินการฟื้นฟูกิจการ การปรับโครงสร้างหนี้ เป็นต้น

1.6 แผนกสัญญา (contract) ร่าง ให้คำปรึกษาและความเห็นเกี่ยวกับสัญญาทุกรูปแบบ

1.7 แผนกคดีความและอนุญาโตตุลาการ (litigation & arbitration) ให้คำปรึกษาและดำเนินการทางศาลเกี่ยวกับข้อพิพาท คดีความทั้งทางแพ่ง อาญา และปกครอง รวมถึงการระงับข้อพิพาททางเลือกผ่านการอนุญาโตตุลาการ การบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการต่างประเทศ เป็นต้น

1.8 แผนกการค้าระหว่างประเทศ (international trade) ให้คำปรึกษาในด้านการค้าระหว่างประเทศรวมถึงการตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุนซึ่งสินค้าจากต่างประเทศ เป็นต้น

1.9 แผนกการเข้าเมือง (immigration) ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือชาวต่างชาติ รวมถึงครอบครัวในการจัดเตรียมใบสมัครและติดตามผลเกี่ยวกับใบอนุญาตทำงาน (work permit) การยื่นขอใบอนุญาตพำนักรชั่วคราว (Non-Immigrant Visa) ประเภทต่าง ๆ การขอใบอนุญาตมีถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร (residence permit) และสัญชาติไทย เป็นต้น

1.10 แผนกทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual property) ดูแลเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า โดยให้คำปรึกษาเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ ปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า สืบค้นและจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ การจดทะเบียนสิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร เป็นต้น

1.11 แผนกแรงงานและการจ้างงาน (labour and employment) ให้คำปรึกษาและดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายแรงงานและการจ้างงาน จัดทำสัญญาจ้างแรงงาน ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน และดำเนินการทางศาลเกี่ยวกับข้อพิพาท คดีความด้านแรงงาน เป็นต้น

1.12 แผนกอสังหาริมทรัพย์ (real estate) ให้คำปรึกษา วางแผนและดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนการได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ การพัฒนา การเช่าและการจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ การรังวัดขอบเขตและแบ่งแยกที่ดิน รวมถึงให้คำปรึกษาเกี่ยวกับทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ (Real Estate Investment Trust: REIT) เป็นต้น

1.13 แผนกรับรองและแปลเอกสาร (notarial services) แปลเอกสารทางกฎหมาย และเอกสารอื่น ๆ รับรองคำแปล รับรองลายมือชื่อและเอกสารโดยทนายความผู้ทำคำรับรองลายมือชื่อและเอกสาร (Notarial Services Attorney) เป็นต้น

1.14 แผนกให้คำปรึกษาทั่วไป (individual services) ให้คำปรึกษาทางกฎหมายทุกด้าน วางแผนธุรกิจ เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์งาน

การสัมภาษณ์งานในลอร์เฟิร์มส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ ส่วนแรกจะเป็นการวัดระดับภาษาอังกฤษในด้านทักษะการอ่าน (reading) และการแปล (translation) บทความทางกฎหมาย เศรษฐกิจ สังคม หรือเอกสารทางกฎหมาย (legal documents) ยกตัวอย่างเช่น หนังสือมอบอำนาจและสัญญาทางธุรกิจ เป็นต้น โดยให้แปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยและภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ กรณีที่ผ่านเกณฑ์ในส่วนแรกผู้สมัครจะได้เข้ารับการทดสอบในส่วนที่สองซึ่งเป็นการวัดระดับภาษาอังกฤษในด้านทักษะการพูด (speaking) และการฟัง (listening) ผู้เขียนผ่านการสัมภาษณ์ในส่วนแรกและเข้ารับการทดสอบในส่วนที่สองในวันเดียวกัน โดยขณะนั้นผู้เขียนเป็นนักศึกษาจบใหม่ การสัมภาษณ์งานจึงมุ่งเน้นไปที่การพูดคุยในข้อกฎหมายโดยเฉพาะด้านกฎหมายธุรกิจที่ศึกษามาในชั้นปริญญาตรี ยกตัวอย่างเช่น นิติกรรม สัญญา หนี้ ละเมิด หุ่นส่วน บริษัท ทรัพย์สิน พันยกรรม ทรัพย์สินทางปัญญา ล้มละลาย และฟื้นฟูกิจการ เป็นต้น กิจกรรมที่ทราบดีระหว่างเรียนชั้นปริญญาตรี ความเห็นในประเด็นกฎหมายที่ยังไม่มีข้อยุติและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเพื่อทดสอบทัศนคติ ไหวพริบ ปฏิภาณ และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า รวมถึงเป้าหมายในอนาคตหลังจากจบการศึกษาชั้นปริญญาตรี

เมื่อการสัมภาษณ์ดำเนินมาถึงช่วงท้าย หนึ่งในทนายความผู้สัมภาษณ์ซึ่งมีตำแหน่งเป็นหุ้นส่วนหรือ “พาร์ทเนอร์” (partner) ได้ถามผู้เขียนแบบตรงไปตรงมาเมื่อเห็นประวัติด้านการศึกษาของผู้เขียนซึ่งจบเนติบัณฑิตแล้วว่าผู้เขียนมีเป้าหมายจะสอบรับราชการเป็นผู้พิพากษาหรืออัยการหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนเข้าใจดีว่าสำนักงานกฎหมายรวมถึงบริษัทภาคเอกชนทุกที่ล้วนแต่ต้องการบุคลากรที่จะอยู่กับองค์กรเป็นระยะเวลานานเพื่อความต่อเนื่องของงานทั้งสิ้น แน่นอนว่าเป้าหมายของผู้เขียนในท้ายที่สุดคือการสอบรับราชการเป็นผู้พิพากษา แต่หากตอบแบบไม่ตรงไปตรงมาก็เท่ากับว่าไม่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งแม้จะเป็นเรื่องเล็ก ๆ แต่ก็คงเป็นเรื่องไม่สู้ดีนัก ผู้เขียนจึงเลือกที่จะตอบแบบจริงใจและตรงไปตรงมา ไม่ว่าผลลัพธ์จะเป็นเช่นไรก็ได้ตอบตามความจริงย่อมเป็นผลดีกับทั้งผู้เขียนและองค์กรว่าเป้าหมายของผู้เขียนในท้ายที่สุดคือการสอบรับราชการเป็นผู้พิพากษา แต่ ณ วันที่สัมภาษณ์งานนี้ผู้เขียนต้องการมีประสบการณ์การทำงานจริง ต้องการพัฒนาและฝึกฝนตนเอง หากองค์กรให้โอกาสผู้เขียนก็จะใช้ความรู้ความสามารถ ศักยภาพที่มีเป็นหนึ่งในฟันเฟืองที่ดีขององค์กร ... นับว่าเป็นโชคของผู้เขียนที่ได้รับโอกาสที่ดีนั้นในเวลาต่อมา ...

3. ประสบการณ์การทำงานในลอร์เฟิร์ม

รับมือกับความคาดหวัง

เป็นธรรมดาที่เด็กจบใหม่มักเต็มไปด้วยความคาดหวังมากมาย ยกตัวอย่างเช่น อยากได้เงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการดี ๆ อยากทำงานในบริษัทที่มีชื่อเสียง และอยากให้บริษัท

สอนงาน เป็นต้น แต่จะต้องพึงระลึกไว้เสมอว่าในความคาดหวังของเราว่าจะ **‘ได้รับสิ่งที่ดี’** ย่อมตามมาด้วยความคาดหวังของบริษัทที่จะ **‘ได้รับสิ่งที่ดีตอบแทน’** จากเราเช่นกัน ... ผู้เขียนได้รับมอบหมายให้เขียนหนังสือให้คำปรึกษาทางกฎหมาย (legal opinion)⁵ แก่ ลูกความรายหนึ่งซึ่งต้องการวางโครงสร้างการถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ใช้ในการประกอบ ธุรกิจและวางโครงสร้างของผู้ถือหุ้นรายใหม่ งานนี้เป็นงานชิ้นแรก ๆ ที่ผู้เขียนได้รับมอบหมาย จากพาร์ทเนอร์โดยตรง เนื่องด้วยมีประเด็นทางกฎหมายที่ซับซ้อน **เมื่อขึ้นชื่อว่า ‘เป็นเนติบัณฑิต’ เป็นธรรมดาที่คนรอบข้างมักคาดหวังว่าเราจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ทางกฎหมายอย่างดี** ผู้เขียนตั้งใจเขียนงานนี้อย่างสุดความสามารถ ตั้งความหวังเอาไว้กับตัวเองมากและในขณะ เดียวกันก็ถูกคาดหวังเอาไว้มากเช่นกัน แต่ผลลัพธ์ออกมากลับไม่ด้อย่างที่ตั้งใจไว้ ... **‘น้องเขียน แบบนี้แน่ใจนะว่าจบเนติฯ แล้ว พี่อ่านไม่รู้เรื่องเลย’** ... หัวใจผู้เขียนกระตุกแทบไปอยู่ตรง ตาตุ่ม ... **‘เขียนเหมือนเขียนตอบข้อสอบ พี่อ่านไม่รู้เรื่อง ลูกความก็อ่านไม่เข้าใจหรอก ไป เขียนมาใหม่’** ประโยคสองสามประโยคสั้น ๆ แต่กลับวนซ้ำ ๆ ติดอยู่ในหัวทั้งคืน ทั้งกดดัน ผิดหวัง เสียใจ ก็ได้แต่ปลอบใจตัวเองว่า เมื่อคาดหวังแล้วก็ต้องเตรียมใจมาผิดหวังด้วย ...

รุ่งขึ้นผู้เขียนไปทำงานเช้ากว่าเดิมหนึ่งชั่วโมง เนื่องจากเป็นเวลาที่คนยังไม่เริ่มมา ทำงาน บรรยากาศค่อนข้างเงียบทำให้มีสมาธิมาก ผู้เขียนตั้งใจว่าจะไปทำงานที่ได้รับคำติให้ไป เขียนมาใหม่ ครั้นเมื่อไปถึงก็เจอกับพาร์ทเนอร์ที่สั่งให้แวกงานแต่เช้า ... สติและสมาธิที่รวบรวม มากระเจิดกระเจิง ... พาร์ทเนอร์คงเห็นสีหน้าผู้เขียนไม่สู้ดีนัก จึงเรียกเข้าไปคุยในห้องทำงาน **‘ที่ดี ก็เพื่อก่อ’** การเขียนหนังสือให้คำปรึกษาทางกฎหมายกับการเขียนตอบข้อสอบแม้ เป็นงานเขียนเช่นเดียวกันแต่ต่างกันโดยสิ้นเชิง ข้อแตกต่างหนึ่งที่สำคัญคือ วัตถุประสงค์ การเขียนตอบข้อสอบไม่ว่าในชั้นปริญญาตรี หรือในระดับเนติบัณฑิตต่างมีวัตถุประสงค์ หรือ จุดมุ่งหมายเพื่อวินิจฉัยข้อเท็จจริงที่ยุติแล้ว โดยการให้เหตุผลและสรุปทางกฎหมาย ซึ่งโดยมาก มักจะมี **‘ธงคำตอบหนึ่งคำตอบ’** ดังนั้น การเขียนตอบข้อสอบโดยมากจะเป็นการมุ่งหมายที่จะ ไปสู่ **‘คำตอบ’** หรือธงที่วางไว้ ต่างจากวัตถุประสงค์ของงานเขียนให้คำปรึกษาทางกฎหมายซึ่ง **ไม่มีคำตอบหรือธงตายตัว แต่มุ่งหมายให้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง (practical)** หมายความว่า

⁵ หนังสือให้คำปรึกษาทางกฎหมาย (legal opinion) โดยหลักแล้วจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

- 1) ข้อเท็จจริง เป็นการสรุปข้อเท็จจริง รวมถึงเอกสารที่ได้รับให้กระชับได้ใจความ
- 2) ประเด็นทางกฎหมาย เป็นการขมวดประเด็นและกำหนดกรอบการให้คำปรึกษาทางกฎหมาย
- 3) หลักกฎหมาย เป็นการสรุปหลักกฎหมายเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางกฎหมาย หากเปรียบเทียบกับ การเขียนตอบข้อสอบคือ ส่วนวางหลักกฎหมาย
- 4) ความเห็นทางกฎหมาย เป็นส่วนวินิจฉัย หรือปรับบทกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริง สรุปผลทางกฎหมาย และเสนอแนะทางเลือก เปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง (ถ้ามี)

และที่ปรึกษากฎหมายที่ดีจะต้องคิดให้รอบด้าน มองในมุมที่กว้าง และหลุดจากกรอบการเขียนตอบข้อสอบแบบเดิม ๆ เนื่องจากสิ่งที่ผู้อ่านต้องการจากงานเขียนให้คำปรึกษาทางกฎหมายคือ ‘ทางเลือกที่ดีที่สุด’ พร้อมด้วยเหตุผลประกอบว่าทางเลือกใดเมื่อชั่งน้ำหนักทุกแง่มุมแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น งานเขียนให้คำปรึกษาทางกฎหมายที่ดีจำเป็นจะต้องเสนอแนะทางเลือกมากกว่าสองทางเลือกพร้อมด้วยข้อเปรียบเทียบทั้งข้อดีและข้อเสียเพื่อให้ผู้อ่านมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

นอกจากนี้ การเขียนให้คำปรึกษาทางกฎหมายไม่พึงใช้ถ้อยคำในลักษณะที่เป็นการคัดลอกถ้อยคำในตัวบทกฎหมายมาใช้โดยไม่จำเป็น เว้นแต่เป็นคำเฉพาะในกฎหมาย เนื่องด้วยผู้อ่านโดยมากเป็นนักธุรกิจ ไม่ใช่ชนกกฎหมาย ถ้อยคำในกฎหมาย หรือคำอธิบายในตำราบางครั้งแม้สละสลวยแต่ก็พุ่มเพอญโดยไม่จำเป็นใน ‘บริบท’ การเขียนหนังสือให้ความเห็นทางกฎหมาย รวมถึงการตอบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ยกตัวอย่างเช่น ประโยคที่ว่า ‘พนักงานสอบสวนทำการตรวจค้นบ้านพัก’ หากนำมาเขียนในบริบทการเขียนหนังสือให้ความเห็นทางกฎหมายอาจจะตัดเหลือเพียง ‘พนักงานสอบสวนตรวจค้นบ้านพัก’ ก็ได้ใจความและไม่เปลี่ยนความหมายเดิม ดังนั้น การเลือกใช้ถ้อยคำและรูปประโยคให้เข้าใจง่าย แต่ไม่เปลี่ยนความหมายเดิมจึงเป็นเรื่องสำคัญ แม้ว่าเราจะเป็นนักศึกษากฎหมายที่เรียกว่าระดับ ‘ห้วกะทิ’ เขียนตอบข้อสอบได้คะแนนดีเพียงใดก็ตาม แต่หากสื่อความให้คนธรรมดาทั่วไปเข้าใจไม่ได้ ก็ไม่มีใครชื่นชมในเกรดเฉลี่ยหรือปริญญาบัตรของเราเลย ... นี่เป็นจุดเปลี่ยนมุมมองในการทำงานของผู้เขียนตลอดไป ...

ไปศาลครั้งแรก

ทนายน้องใหม่เมื่อต้องเริ่มทำคดี หรือหัดว่าความในศาลก็มักจะเริ่มต้นจากคดีไม่มีข้อพิพาทประเภทคดีร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก ด้วยเหตุผลหลัก 2 ประการคือ หนึ่ง ข้อเท็จจริงและเอกสารในคดีไม่ยุ่งยากซับซ้อน เรียงคำร้องขอได้ไม่ยากนัก สอง ไม่มีผู้คัดค้าน กระบวนการในวันไต่สวนคำร้องขอจึงมีเพียงการนำพยานปากผู้ร้องขอเข้าเบิกความตอบคำถามซักเท่านั้น ... ผู้เขียนเองก็เช่นเดียวกัน คดีแรกที่ได้รับมอบหมายให้ลงมือทำด้วยตนเองแบบไม่มี ‘ทนายพี่เลี้ยง’ คือคดีร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดก แต่ใครจะไปรู้ว่าคดีนี้ไม่ได้ง่ายอย่างที่ใครเขาวางกัน เมื่อหน้าที่ของเราไม่ได้มีเพียงแค่รับเอกสารจากลูกความ เรียงคำร้องขอ จัดเตรียมแนวคำถามคำตอบในการซักถามแล้วไปว่าความในศาลเท่านั้น! ... เพราะก่อนจะเรียงคำร้องขอได้ก็ต้องซักข้อเท็จจริงโดยละเอียด ความเกี่ยวพันระหว่างผู้ร้องขอกับผู้ตาย ผู้ตายมีทายาทโดยธรรมเป็นใครบ้าง ภูมิลำเนาของผู้ตายอยู่ที่ใดเพื่อตรวจสอบเขตอำนาจศาลซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดจะต้องระมัดระวังไม่ให้ผิดพลาด โดยเรื่องเขตอำนาจศาลผู้เขียนเอง (เกือบจะ) ผิดพลาดมาแล้วเช่นกัน ... คดีเรื่องหนึ่งที่คุณเขียนได้รับมอบหมาย ผู้ตายมีภูมิลำเนาอยู่ใน ‘เขตลาดพร้าว’ ถ้ามองเผิน ๆ แล้วคดีนี้น่าจะอยู่ในเขตอำนาจของศาลแพ่ง ด้วยความคาดคะเนไปเองทำให้

ผู้เขียนจัดทำเอกสารที่ต้องยื่นต่อศาลไม่ว่าจะเป็นคำร้องขอ ใบแต่งตั้งทนายความ บัญชีระบุพยาน จำหว่า ‘ศาลแพ่ง’ ทั้งหมด จนช่วงเช้าก่อนออกเดินทางไปยังศาลแพ่งคล้ายกับมีอะไรดลใจให้ผู้เขียนนึกคิดพลิกดูสมุดนัดหมายทนายความในแผ่นรองปกจะมีข้อมูลเขตอำนาจศาลยุติธรรมทั่วประเทศ เมื่อเลื่อนสายตาดูข้อความที่ระบุเขตอำนาจศาลแพ่งซึ่งมีเขตอำนาจศาลแพ่งครอบคลุม ‘เขตลาดพร้าว’ ก็สบายใจ พลันสายตาก็เหลือบไปเห็นเขตอำนาจศาลแพ่งมีบุรีซึ่งมีเขตอำนาจครอบคลุม ‘เขตลาดพร้าวเฉพาะแขวงจรเข้บัว’⁶ ก็ต้องชะงักไป ... ผู้ตายอยู่ในเขตลาดพร้าว ก็จริง แต่แขวงอะไร แขวงจรเข้บัวหรือไม่ ในใจผู้เขียนภาวนา ‘แขวงอะไรก็ได้ที่ไม่ใช่แขวงจรเข้บัว’ แต่แล้วฝันร้ายก็กลายเป็นจริง ผู้ตายมีภูมิลำเนาอยู่แขวงจรเข้บัว เขตลาดพร้าว ศาลแพ่งมีบุรี จึงเป็นศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนี้ ไม่ใช่ศาลแพ่ง! นับว่าเป็นโชคที่นึกคิดได้ทันแต่ก็เสียฉิบ ... หลังจากรีบแจ้งลูกความและพาร์ทเนอร์ในฐานะผู้บังคับบัญชาทราบ ผู้เขียนรีบแก้ไขเอกสาร เปลี่ยนแผนการเดินทางและเดินทางไปยังศาลแพ่งมีบุรีในช่วงบ่ายของวันเดียวกัน โชคดีที่ไม่มีอะไรเสียหายมากและลูกความเข้าใจ แต่หากครั้งนี้กลายเป็น ‘ศาลอื่นที่ไม่ได้อยู่ในกรุงเทพมหานคร’ เรื่องราวคงจะซบซึ้งมากกว่านี้และผู้เขียนคงไม่อาจจะเดินทางไปยื่นคำร้องขอภายในวันที่กำหนดไว้ได้ ... แม้ว่าการยื่นฟ้องหรือคำร้องขอต่อศาลจะเป็นข้อบกพร่องที่ศาลชั้นต้นจะต้องสั่งไม่รับหรือคืนให้ไปยื่นต่อศาลที่มีอำนาจ⁷ และต้องคืนค่าขึ้นศาลทั้งหมด⁸ ราวกับจะไม่เสียหายอะไร เพราะสามารถยื่นฟ้องหรือคำร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจใหม่ได้ ค่าขึ้นศาลก็ได้คืนเต็มจำนวน แต่สองสิ่งสำคัญที่อย่างน้อยจะต้องเสียไปคือ ‘เวลา’ และ ‘ความเชื่อมั่น’ จากลูกความ ในกรณีที่แย่มากที่สุดคืออาจไม่ได้มีโอกาสแก้ตัวให้ทำคดีนั้นอีกเลย ... นอกจากนี้ หากเป็นเรื่องอื่นที่ต้องยื่นฟ้องภายในกำหนดอายุความก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายมหาศาลเพราะการไม่ได้ตรวจสอบเขตอำนาจศาล ดังนั้น เขตอำนาจศาลจึงเป็นข้อควรระวังที่ต้องตรวจสอบทุกครั้ง อย่าใช้การคาดเดาหรือความรู้เก่า เพราะหากผิดพลาดไม่ว่าด้วยสาเหตุใดก็ตามล้วนแต่เป็นข้ออ้างที่ฟังไม่ขึ้นทั้งสิ้น ฟังระลึกไว้เสมอว่าไม่มีอะไรเสียหายจากความละเอียดรอบคอบในเรื่องที่เราคิดว่ารู้อยู่แล้ว เพราะการ ‘คิดว่ารู้อยู่แล้ว’ นี่เองที่ก่อให้เกิดปัญหามากมายมาแล้ว

คดีร้องขอจัดตั้งผู้จัดการมรดกเรื่องแรกที่ผู้เขียนได้รับมอบหมายผู้ตายเป็นบิดาของผู้ร้องขอ ผู้ร้องขอมีใช้คนอื่นไกลแต่เป็นพาร์ทเนอร์ของผู้เขียน ... ใช้แล้ว คดีแรกก็ต้องทำงาน

⁶ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งและศาลฎีกา พ.ศ. 2562 ข้อ 7 “ศาลแพ่งมีบุรีและศาลอาญามีบุรีมีเขตตลอดท้องที่ของเขตคลองสามวา เขตคันนายว เขตบางเขนเฉพาะแขวงท่าแร้ง เขตมีบุรี เขตลาดกระบัง เขตลาดพร้าว เฉพาะแขวงจรเข้บัว เขตสะพานสูง เขตสายไหมเฉพาะแขวงสายไหมและแขวงออเงิน และเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร”

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 18

⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 151

ให้พาร์ทเนอร์ ความละเอียดรอบคอบแทบจะต้องทวิคูณ ... ‘พี่ไม่แน่ใจว่าคุณพ่อคุณแม่เอา
 สติบัตรของพี่ไปเก็บไว้ที่ไหนครับ’ เมื่อไม่มีสติบัตรแล้วจะนำเอกสารใดไปแสดงต่อศาลเพื่อ
 พิสูจน์ความเป็นมารดาบุตรระหว่างผู้ร้องขอกับผู้ตาย? ... **นี่คือด่านแรกที่ต้องแก้ปัญหา** ด้วยเหตุที่
 ลอว์เฟิร์มเป็นบริการแบบครบวงจรทนายความจึงไม่ได้มีหน้าที่เพียงแค่รับเอกสารจากลูกความ
 แล้วนำมาร้อยเรียงเป็นคำร้องขอเท่านั้น แต่ยังต้องช่วยลูกความแก้ไขปัญหาดังกล่าว และอำนวยความสะดวกให้ หากลูกความไม่สามารถนำต้นฉบับเอกสารมาได้ ต้นฉบับสูญหายหรือถูก
 ทำลายซึ่งเป็นปัญหาที่มักพบ ลูกความจะต้องดำเนินการต่อไปอย่างไรทนายความจะต้องให้
 คำแนะนำ ในกรณีเอกสารที่สูญหายหรือถูกทำลายเป็นเอกสารราชการก็ต้องอำนวยความสะดวก
 ด้วยการเดินทางไปคัดถ่ายสำเนาเอกสาร ณ สำนักงานเขตซึ่งไม่ว่าเป็นเขตใดก็ต้อง
 อำนวยความสะดวกให้ แต่คดีเรื่องนี้เมื่อไม่มีสติบัตรแล้วจะเอาเอกสารใดไปแสดงต่อศาลเพื่อ
 พิสูจน์ความเป็นมารดาบุตรระหว่างผู้ร้องขอกับผู้ตาย? ... **นี่คือด่านแรกที่ต้องแก้ปัญหา** ...
 ในทางปฏิบัติกรณีนี้ที่เอกสารสูญหายสิ่งแรกที่ต้องทำคือการแจ้งความลงบันทึกประจำวันเพื่อนำ
 ต้นฉบับรายงานบันทึกประจำวันไปแสดงต่อศาลเป็นพยานหลักฐานยืนยันว่าเอกสารดังกล่าว
 สูญหายจริงจึงจะสามารถนำสำเนาเอกสารหรือพยานบุคคลมานำสืบแทนต้นฉบับเอกสารที่
 สูญหาย แต่ในเมื่อไม่มีทั้งต้นฉบับและสำเนาสติบัตรจะหาจิ๊กซอว์ชิ้นใดมาปะติดปะต่อเรื่องราว
 แสดงต่อศาลให้เชื่อได้ว่า ผู้ร้องขอคือบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย ... บางครั้งจึงต้องอาศัย
เอกสารมากกว่าหนึ่งมาประกอบคำเบิกความของผู้ร้องขอที่เข้าเบิกความยืนยันข้อเท็จจริง
ดังกล่าว ... คดีเรื่องนี้ ผู้เขียนใช้ใบสำคัญการสมรสระหว่างบิดามารดาผู้ร้องขอมาประกอบเข้ากับ
 ทะเบียนบ้าน เนื่องจากในทะเบียนบ้านจะมีช่องที่ระบุชื่อบิดามารดา แม้จะไม่ได้ระบุนามสกุล
 ก็ตาม แต่ก็พอจะเชื่อมโยงร้อยเรียงเรื่องราวประกอบคำเบิกความของผู้ร้องขอที่เข้าเบิกความ
 ยืนยันข้อเท็จจริงดังกล่าวและพอที่จะแสดงให้ศาลเชื่อได้ว่าผู้ร้องขอเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย
 ของผู้ตายจริง ...

อีกหนึ่งปัญหาที่มักพบคือ กรณีที่เจ้ามรดกมีอายุมากกว่า 70 ปี นั้นหมายความว่าบิดา
 มารดาของเจ้ามรดกต้องมีอายุ 90 ถึง 100 ปี และมักจะเสียชีวิตไปก่อนหน้าเจ้ามรดก เอกสาร
 ที่จะนำมาแสดงว่าบุคคลใดบุคคลหนึ่งเสียชีวิตคือ ใบมรณบัตร ซึ่งโดยมากมักสูญหายและไม่มี
 เอกสารใดมายืนยันแสดงต่อศาล แม้โดย ‘ความน่าจะเป็น’ ด้วยอายุของเจ้ามรดก บิดามารดา
 ของเจ้ามรดกน่าจะเสียชีวิตไปก่อนหน้าเจ้ามรดกก็ตาม แต่บางครั้งลำพังคำเบิกความยืนยันของ
 ผู้ร้องขอก็อาจไม่เพียงพอที่จะทำให้ศาลเชื่อได้ว่า บิดามารดาของเจ้ามรดกเสียชีวิตไปก่อนหน้า
 เจ้ามรดก จริงอยู่ว่าเราอาจจะดำเนินการขอคัดถ่ายสำเนาใบมรณบัตรบิดามารดาของเจ้ามรดก
 ที่สำนักงานเขตหรือที่ว่าการอำเภอ/เทศบาล แต่กรณีที่ผู้ตายเสียชีวิตไปนานมากแล้วก่อนที่จะ
 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จะเริ่มเก็บรักษาเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลทะเบียนราษฎรไว้
 ด้วยระบบไมโครฟิล์ม ... **เท่ากับว่าไม่มีเอกสารใดเลย** ... ผู้เขียนจนปัญญาและไม่ทราบว่าจะหา

เอกสารราชการใดได้อีกจึงปรึกษาพาร์ทเนอร์ด้านคดีความแล้วจึงได้วิธีแก้ปัญหว่า เราสามารถไปขอคัดถ่ายแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร (ท.ร. 14/1) ซึ่งหากบุคคลดังกล่าวเสียชีวิตไปก่อนที่กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย จะเริ่มเก็บรักษาเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลทะเบียนราษฎรไว้ด้วยระบบไมโครฟิล์มก็จะได้ปรากฏข้อความอื่นใดนอกจาก ‘ชื่อตัวและชื่อสกุล’ ที่นายทะเบียนกรอกข้อมูลค้นหา พร้อมข้อความในบันทึกเพิ่มเติมว่า ‘ตรวจสอบรายการบุคคลนี้ไม่พบในฐานข้อมูล’ เพียงเท่านั้นก็ได้เอกสารราชการมาประกอบคำเบิกความยืนยันของผู้ร้องขอและเพียงพอจะทำให้ศาลเชื่อได้ว่าบิดามารดาของเจ้ามรดกเสียชีวิตไปก่อนหน้าเจ้ามรดกจริงตามที่ผู้ร้องขอเบิกความ ... นี่คือการแก้ปัญหาที่ต้องขบคิดและไม่มีสอนในตำรา

ตัวอย่างแบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร (ท.ร. 14/1)

56-30-15

เอกสารหมาย 9

 (ท้องถิ่นเขตหัวขวง)

แบบรับรองรายการทะเบียนราษฎร จากฐานข้อมูลการทะเบียน
 สำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ท.ร. 14/1

เลขประจำตัวประชาชน	เลขรหัสประจำบ้าน	
ชื่อ	เพศ	สัญชาติ
เกิดเมื่อ	อายุ	ปี สถานภาพ
มารดาชื่อ		สัญชาติ
บิดาชื่อ		สัญชาติ
ที่อยู่		
สำนักทะเบียน		
เข้ามาอยู่เมื่อวันที่	เดือน	พ.ศ.
บันทึกเพิ่มเติม	ตรวจสอบรายการบุคคลนี้ ไม่พบในฐานข้อมูล	

เมื่อมีความชำนาญในการทำคดีมรดกผู้เขียนก็ได้รับมอบหมายให้ทำคดีมรดกต่อเนื่องคดีเรื่องนี้ท้าทายความสามารถมากขึ้น เนื่องด้วยเจ้ามรดกและผู้ร้องขอเป็นชาวต่างชาติแต่เจ้ามรดกมีทรัพย์สินมรดกอยู่ในประเทศไทย ความวุ่นวายเริ่มตั้งแต่วันที่ผู้ร้องขอมืออาชีพเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศออสเตรเลีย เจอนไขข้อแรกคือ ผู้ร้องขอมีงานประจำจึงมีวันและเวลาว่างที่จะเดินทางมายังประเทศไทยได้เพียง 2 วัน 1 คืนเท่านั้น เจอนไขข้อที่สองคือ เป้าหมายของการเดินทางมายังประเทศไทยมิใช่เพียงมาศาลในวันนัดได้ส่วนคำร้องขอแต่จะต้องจัดการโอนทรัพย์สินมรดกให้เสร็จสิ้นด้วยภายในวันและเวลาราชการเดียวกัน (มีเวลาไม่ถึง 6 ชั่วโมง!) เจอนไขข้อสุดท้ายคือ ทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกตั้งอยู่ในเขตอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี อยู่ในเขตอำนาจของศาลจังหวัดพัทยาซึ่งเป็นศาลที่ทรัพย์สินมรดกอยู่ในเขตศาล⁹ ในขณะที่สำนักงานของผู้เขียนตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร การวางแผนการเดินทางจึงต้องรัดกุมเข้าไปอีก ... พลาดไม่ได้แม้แต่ก้าวเดียวเพราะจะกระทบเวลาไปหมด ...

⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 4 จัตวา “คำร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดก ให้เสนอต่อศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะถึงแก่ความตาย

ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์สินมรดกอยู่ในเขตศาล”

หลังจากชักข้อเท็จจริงครบถ้วนและเชื่อมโยงร้อยเรียงเรื่องราวแล้ว ผู้เขียนวางแผนคดีตั้งแต่การจัดเตรียมเอกสารประกอบการยื่นคำร้องขอถอนลงมือร่างคำร้องขอ ซึ่งในการจัดเตรียมใบแต่งตั้งนายความและหนังสือยินยอมจัดการมรดกสำหรับคดีนี้มีขั้นตอนที่จะต้องทำเป็นพิเศษ กล่าวคือ การแปลเอกสารทุกฉบับที่ผู้ร้องขอจะต้องลงนามจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ก่อนจะส่งต้นฉบับภาษาไทยพร้อมคำแปลไปให้ผู้ร้องขอลงนามแล้วส่งกลับมายังประเทศไทยเพื่อนำไปยื่นต่อศาลพร้อมกับคำร้องขอต่อไป และโดยที่ใบแต่งตั้งนายความเป็นเอกสารที่ต้องยื่นต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน¹⁰ เมื่อเป็นเอกสารที่ผู้ร้องขอได้ทำขึ้นในต่างประเทศเพื่อป้องกันการโต้แย้งจึงต้องดำเนินการให้โนตารีพับลิค (Notary Public)¹¹ ในประเทศผู้ร้องขอรับรองเป็นพยานว่า ลายมือชื่อที่ปรากฏในเอกสารดังกล่าวเป็นลายมือชื่อของผู้ร้องขอและผู้ร้องขอได้ลงลายมือชื่อต่อหน้าโนตารีพับลิค ซึ่งเป็นกระบวนการรับรองลายมือชื่อในเอกสารที่ได้กระทำลงในต่างประเทศก่อนที่จะนำเอกสารฉบับนั้นมาใช้ในประเทศไทย¹² สำหรับเอกสาร

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 61 “การตั้งนายความนั้น ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อตัวความและนายความ แล้วยื่นต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน ใบแต่งตั้งนายนี้ให้ใช้ได้เฉพาะคดีเรื่องหนึ่ง ๆ ตามที่ได้ยื่นไว้เท่านั้น เมื่อทนายความผู้ใดได้รับมอบอำนาจทั่วไปที่จะแทนบุคคลอื่นไม่ว่าในคดีใด ๆ ให้ทนายความผู้นั้นแสดงใบมอบอำนาจทั่วไป แล้วคัดสำเนายื่นต่อศาลแทนใบแต่งตั้งนาย เพื่อดำเนินคดีเป็นเรื่อง ๆ ไป ตามความในมาตรานี้”

¹¹ โนตารีพับลิค (Notary Public) หมายถึง เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำคำสาบาน การรับรองเอกสาร โดยการลงลายมือชื่อและประทับตราเพื่อให้เอกสารมีความน่าเชื่อถือและใช้ยืนยันในต่างประเทศได้ ยอมรับและรับรองการโอนตราสารรวมถึงการโอนกรรมสิทธิ์อื่น และการปฏิบัติงานอย่างอื่นซึ่งโดยมากเป็นเรื่องทางพาณิชย์ ยกตัวอย่างเช่น การจัดทำคำคัดค้านตั๋วเงิน หรือคัดค้านการเดินเรือกรณีมีความสูญหายหรือเสียหาย หรือหมายถึงบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจจากรัฐหรือสหพันธรัฐในการรับคำสาบาน หรือการเป็นพยานและรับรองความถูกต้องของลายมือชื่อ (Notary Public; A public officer whose function it is to administer oaths; to attest and certify, by his hand and official seal, certain classes of documents, in order to give them credit and authenticity in foreign jurisdictions; to take acknowledgements of deeds and other conveyances and certify the same; and to perform certain official acts, chiefly in commercial matters, such as the protesting of notes and bills, the noting of foreign drafts, and marine protests in cases of loss or damage. One who is authorized by the state or federal government to administer oaths, and to attest to the authenticity of signatures.) จาก Henry Campbell Black, *Black's Law Dictionary*, p. 38

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 47 “ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดยื่นใบมอบอำนาจต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้คู่ความหรือบุคคลนั้น ให้ถ้อยคำสาบานตัวว่าเป็นใบมอบอำนาจอันแท้จริง

ประกอบที่ต้องใช้ประกอบคำร้องขออื่น ๆ ที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับผู้ตายรวมถึงทายาทโดยธรรมของผู้ตายซึ่งล้วนแต่เป็น ‘เอกสารราชการของต่างประเทศ’ สำหรับในหลายประเทศจะต้องมีกระบวนการรับรองเอกสาร (legalization/apostille) โดยกระทรวงการต่างประเทศของประเทศที่ออกเอกสารก่อนที่จะนำเอกสารดังกล่าวมาใช้ในประเทศอื่นซึ่งมีขั้นตอนและรายละเอียดอยู่มาก นอกจากนี้ เมื่อผู้ร้องขอเป็นชาวต่างชาติ ไม่สามารถเข้าใจภาษาไทย การเบิกความเป็นพยานต่อศาลจะต้องเบิกความผ่านล่าม¹³ ผู้เขียนจึงต้องจัดเตรียมแนวคำถามคำตอบเป็นภาษาอังกฤษสำหรับผู้ร้องขอและล่ามเพิ่มเติมอีกด้วย ... แค่คิดวางแผนก็ซับซ้อนเสียแล้ว ... แต่ไม่ว่าเป้าหมายที่ตั้งใจจะยากสักเพียงใดผู้เขียนเชื่อว่าการวางแผนเตรียมงานและการบริหารจัดการที่ดีจะสามารถพาเราไปถึงเป้าหมายนั้นได้

อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญเมื่อต้องไปว่าความในศาลต่างจังหวัดคือ จะต้องไม่ลืมสอบถามเจ้าหน้าที่ถึงแนวปฏิบัติของศาลจังหวัดนั้น ๆ ล่วงหน้าก่อน แม้ว่าเราจะเคยว่าความในคดีประเภท หรือลักษณะเดียวกันมาแล้วก็ตาม ... คดีเรื่องนี้ผู้เขียนได้โทรศัพท์สอบถามเจ้าหน้าที่ และได้ความว่าคดีจัดการมรดกที่ศาลจังหวัดพัทธยา มีแนวปฏิบัติที่แตกต่างจากศาลแพ่ง ศาล

ถ้าศาลมีเหตุอันควรสงสัยว่า ใบมอบอำนาจที่ยื่นนั้นจะไม่ใช้ใบมอบอำนาจอันแท้จริงก็ดี หรือเมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องแสดงเหตุอันควรสงสัยว่าใบมอบอำนาจนั้นจะมีใช้ใบมอบอำนาจอันแท้จริงก็ดี ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นยื่นใบมอบอำนาจตามที่บัญญัติไว้ต่อไปนี้

ถ้าใบมอบอำนาจนั้นได้ทำในราชอาณาจักรสยามต้องให้นายอำเภอเป็นพยาน ถ้าได้ทำในเมืองต่างประเทศที่มีกงสุลสยาม ต้องให้กงสุลนั้นเป็นพยาน ถ้าได้ทำในเมืองต่างประเทศที่ไม่มีกงสุลสยาม ต้องให้บุคคลเหล่านี้เป็นพยานคือเจ้าพนักงานโนตารีปบลิกหรือเมยิสเตอร์ หรือบุคคลอื่นซึ่งกฎหมายแห่งท้องถิ่นตั้งให้เป็นผู้มีอำนาจเป็นพยานในเอกสารเช่นนั้น และต้องมีใบสำคัญของรัฐบาลต่างประเทศที่เกี่ยวข้องแสดงว่าบุคคลที่เป็นพยานนั้นเป็นผู้มีอำนาจกระทำการได้

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่ใบสำคัญและเอกสารอื่น ๆ ทำนองเช่นว่ามานี้ ซึ่งคู่ความจะต้องยื่นต่อศาล”

¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 46 “บรรดากระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการพิจารณาและการชี้ขาดตัดสินคดีแพ่งทั้งหลายซึ่งศาลเป็นผู้ทำนั้น ให้ทำเป็นภาษาไทย

บรรดาคำคู่ความและเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใด ๆ ที่คู่ความหรือศาลหรือเจ้าพนักงานศาลได้ทำขึ้นซึ่งประกอบเป็นสำนวนของคดีนั้น ให้เขียนเป็นหนังสือไทยและเขียนด้วยหมึกหรือดีดพิมพ์หรือตีพิมพ์ ถ้ามีผิดตกที่ใดห้ามมิให้ขูดลบออก แต่ให้ขีดฆ่าเสียแล้วเขียนลงใหม่ และผู้เขียนต้องลงชื่อไว้ที่ริมกระดาษ ถ้ามีข้อความตกเติมให้ผู้ตกเติมลงลายมือชื่อ หรือลงชื่อย่อไว้เป็นสำคัญ

ถ้าต้นฉบับเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใด ๆ ที่ส่งต่อศาลได้ทำขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ศาลสั่งคู่ความฝ่ายที่ส่งให้ทำคำแปลทั้งฉบับหรือเฉพาะแต่ส่วนสำคัญ โดยมีคำรับรองมายื่นเพื่อแนบไว้กับต้นฉบับ

ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดที่มาศาลไม่เข้าใจภาษาไทยหรือเป็นใบหรือหูหนวกและอ่านเขียนหนังสือไม่ได้ ให้คู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดหาล่าม”

แฟงกรุงเทพใต้และศาลแพ่งธนบุรีซึ่งผู้เขียนเคยว่าความคดีจัดการมรดกมาแล้ว กล่าวคือ แนวปฏิบัติในการบริหารงานคดีจัดการมรดกที่ไม่มีผู้คัดค้านของศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ และศาลแพ่งธนบุรี เจ้าหน้าที่ที่จะจัดเตรียมคำสั่งตั้งผู้จัดการมรดกให้ผู้ร้องขอล่วงหน้า เมื่อกระบวนการไต่สวนคำร้องขอเสร็จสิ้นผู้ร้องขอสามารถรอรับคำสั่งตั้งผู้จัดการมรดกได้ในวันเดียวกัน ต่างจากศาลจังหวัดพญาซึ่งเจ้าหน้าที่อาจไม่ได้จัดเตรียมคำสั่งตั้งผู้จัดการมรดกไว้ให้ผู้ร้องขอรับไปในวันเดียวกัน เนื่องจากศาลจังหวัดพญาเป็นศาลจังหวัด โดยในวันหนึ่งอาจมีนัดพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาประกอบกับมีปริมาณคดีมาก ผู้ร้องขออาจต้องรอประมาณ 1 สัปดาห์นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง จึงจะสามารถมาขอคัดถ่ายคำสั่งดังกล่าวได้ ... หากเป็นเช่นนั้น แผนการจัดการโอนทรัพย์มรดกให้เสร็จสิ้นด้วยภายในวันและเวลาราชการเดียวกันของผู้เขียนย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ เมื่อแผนที่วางไว้กับแนวปฏิบัติไม่อาจไปด้วยกันได้ ทางออกที่ดีที่สุดคงเป็นการเจรจาต่อรองและอธิบายถึงความจำเป็นให้เจ้าหน้าที่ทราบ ซึ่งผู้เขียนเชื่อว่าหากอธิบายด้วยเหตุและผลทั้งหมดไม่เหลือบ่าไปกว่าแรงแล้วเจ้าหน้าที่ทุกท่านก็ยินดีที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้ แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่ควรกล่าวกับเจ้าหน้าที่คือถ้อยคำทำนองว่า ‘ศาลอื่นมีแนวปฏิบัติแบบนี้’ หรือ ‘เคยทำที่อื่นมาแบบนี้ไม่มีปัญหา’ เพราะแนวปฏิบัติของศาลอื่นย่อมไม่ผูกพันเจ้าหน้าที่ของศาลนี้ให้ต้องปฏิบัติตาม และนอกจากจะเป็นการไม่เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตามแล้วยังเป็นการกวนน้ำให้ขุ่นเข้าไปอีก ท้ายที่สุดก็อาจจะไม่ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ก็เป็นได้ ผู้เขียนจึงอธิบายถึงความจำเป็นให้เจ้าหน้าที่ทราบ ขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ศาลให้ช่วยจัดเตรียมคำสั่งไว้ให้ล่วงหน้าและได้รับความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดีทำให้โล่งใจไปหนึ่งเปลาะ แต่ก็ยังไม่คลายความกังวลในการนำพยานต่างชาติเข้าเบิกความในห้องพิจารณาคดี ซึ่งนับว่าเป็นอีกหนึ่งเรื่องที่ทำท้าย

ในห้องพิจารณาคดีซึ่งปะปนไปด้วยประชาชนทั้งนายความ ตัวความ ญาติ รวมถึงนักโทษที่ถูกพันธนาการด้วยโซ่ตรวนพร้อมผู้คุมนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่ไม่เคยมาศาลมาก่อนตื่นตระหนก ลูกความของผู้เขียนเองก็เช่นกัน ... ชาวต่างชาติมาประเทศไทยครั้งแรกขึ้นศาลครั้งแรกเมื่อได้ยินเสียงผู้คุมบอกให้นักโทษนั่งลงบนเก้าอี้ด้านหน้าห่างกันเพียงหนึ่งแถวก็ตื่นตระหนก ผู้เขียนซึ่งนั่งอยู่ที่โต๊ะทนายความโจทก์ห่างออกไปจากเก้าอี้ประชาชนที่ลูกความนั่ง เมื่อสังเกตเห็นสีหน้าและแววตาเช่นนั้นก็อดไม่ได้ที่จะตื่นตระหนกตามไปด้วย ได้แต่ภาวนาขอให้ทั้งตนเองและลูกความมีสติ ... เมื่อผู้พิพากษาออกนั่งพิจารณา ท่านผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนจะเรียกชื่อคู่ความและสอบถามความพร้อมของคดี หลังจากนั้นทนายความก็จะนำพยานเข้าประจำที่คอกพยานเพื่อสาบานตน แต่ในกรณีที่ต้องเบิกความผ่านล่ามจะต้องนำล่ามเข้าสาบานตนก่อน จากนั้นจึงนำพยานเข้าสาบานตนและเบิกความตามลำดับ ผู้เขียนค่อย ๆ ถามพยานไล่เรียงไปตามคำถามที่ได้ซักซ้อมกันมาแล้วผ่านล่ามโดยถามเป็นภาษาไทยจากนั้นล่ามแปลเป็นภาษาต่างประเทศและเมื่อพยานเบิกความด้วยภาษาต่างประเทศแล้วล่ามจึงแปลกลับ

เป็นภาษาไทย กระบวนพิจารณาคดีจึงดำเนินไปอย่างช้า ๆ มีบางช่วงที่พยานเบิกความโดยใช้ถ้อยคำไม่ตรงกันกับแนวคำตอบที่ได้ซักซ้อมเอาไว้หรือเบิกความตกลงไปบ้าง แต่เมื่อเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็นของพยานแม้จะไม่ตรงกันกับแนวคำตอบที่ได้ซักซ้อมหากความหมายไม่ผิดไปจากเดิมก็ถือว่าใช้ได้และเป็นหน้าที่ทนายความที่จะต้อง ‘ปรับเปลี่ยนคำถามหรือคิดคำถามเพิ่มเติม’ เพื่อให้ได้ความครบถ้วน ยกตัวอย่างเช่น ทนายความถามพยานว่า ‘พยานมีเหตุขัดข้องอะไรในการจัดการมรดก’ ซึ่งถ้อยคำดังกล่าวเป็นภาษากฎหมายโดยมากพยานมักไม่เข้าใจ ทนายความจึงต้องปรับคำถามให้เหมาะสมโดยอาจถามว่า ‘ก่อนหน้านี้พยานเคยไปติดต่อใครเพื่อโอนที่ดินมรดกนี้หรือไม่’ หรือคำถามที่ว่า ‘พยานเป็นบุคคลวิกลจริต คนไร้ความสามารถ เสมือนไร้ความสามารถหรือไม่’ ซึ่งเป็นลักษณะต้องห้ามมิให้เป็นผู้จัดการมรดก¹⁴ สามารถปรับคำถามเป็นว่า ‘พยานเคยป่วยทางจิตหรือเคยเข้ารับการรักษาทาทางจิตหรือไม่’ เป็นต้น

ร้งวัดที่ดินครั้งแรก

สืบเนื่องจากคดีจัดการมรดกคดีแรกที่ผู้เขียนได้รับมอบหมายให้ทำ ‘ไหน ๆ ก็ไหน ๆ แล้ว พี่ยากให้ช่วยจัดการให้จนเสร็จ ช่วยโอนที่ดินมรดกให้ด้วยเลยนะ ดำเนินการให้ด้วย’ หลังจากฟังข้อเท็จจริงและความต้องการของพาร์ทเนอร์ว่าต้องการโอนที่ดินมรดกให้แก่พี่น้องรวมผู้จัดการมรดกแล้วเป็น 3 คน ผู้เขียนซึ่งขณะนั้นไม่มีความรู้เกี่ยวกับประมวลกฎหมายที่ดินหรือประสบการณ์เกี่ยวกับการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ณ สำนักงานที่ดินเลยแม้แต่หน่อย จึงเริ่มต้นจากการค้นคว้าหาข้อมูลผ่านเว็บไซต์กรมที่ดิน เมื่อพอจับต้นชนปลายได้ก็โทรศัพท์สอบถามไปยังสำนักงานที่ดินสาขาซึ่งที่ดินตั้งอยู่จึงได้ความว่า กรณีเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินเสียชีวิตและศาลมีคำสั่งแต่งตั้งผู้จัดการมรดกแล้ว การดำเนินการจดทะเบียนเกี่ยวกับที่ดินไม่ว่าในรูปแบบการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ หรือจำนอง ยังไม่สามารถกระทำได้จนกว่าจะได้จดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกลงบนหลังโฉนดเสียก่อน จากนั้นจึงจะค่อยเปลี่ยนจากชื่อผู้จัดการมรดกไปเป็นชื่อทายาท ผู้ซื้อ ผู้รับให้ หรือผู้รับจำนองแล้วแต่กรณี หรืออธิบายง่าย ๆ คือ ไม่อาจเปลี่ยนจากชื่อคนตายไปเป็นชื่อคนเป็นได้ในทันที จะต้องผ่านชื่อผู้จัดการมรดกเสียก่อน ... นอกจากนั้นยังต้องตรวจสอบขั้นตอน ค่าธรรมเนียม หนังสือมอบอำนาจและหลักฐานการขอจดทะเบียน¹⁵ ให้เรียบร้อยเพื่อจัดทำสรุปรายละเอียดนำเสนอส่งพาร์ทเนอร์ต่อไป

การจัดการโอนที่ดินมรดกเรื่องนี้ต้องจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ณ สำนักงานที่ดินด้วยกันทั้งสิ้น 4 เรื่อง ได้แก่ จดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดก โอนมรดก รับโอนมรดกและร้งวัดแบ่งกรรมสิทธิ์รวม เมื่อพาร์ทเนอร์มีความประสงค์จะมอบอำนาจให้ผู้เขียนเป็นผู้รับมอบอำนาจให้มีอำนาจจัดการเกี่ยวกับการโอนที่ดินมรดกเรื่องนี้ จึงมีเอกสารเพิ่มเติมที่ต้องจัดเตรียมคือ

¹⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1718 (2)

¹⁵ สามารถตรวจสอบเบื้องต้นได้ที่เว็บไซต์กรมที่ดิน <https://www.dol.go.th>

หนังสือมอบอำนาจฉบับกรมที่ดิน (ท.ด. 21) ... การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ณ สำนักงานที่ดิน กรณีมีการมอบอำนาจ ‘ข้อความในเอกสารเป็นเรื่องสำคัญ’ มิใช่จะเขียนอย่างไรก็ได้ตามอำเภอใจ แต่จะต้องใช้รูปแบบถ้อยคำไปในแนวทางที่กรมที่ดินจัดทำตัวอย่างไว้ ทั้งต้องแยกประเภท หรือเรื่องที่มามอบอำนาจให้ผู้รับมอบอำนาจกระทำการต่างหากจากกัน 1 เรื่อง ต่อหนังสือมอบอำนาจ 1 ฉบับ สำหรับเรื่องนี้ต้องดำเนินการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดก โอนมรดก รับโอนมรดก และรังวัดแบ่งกรรมสิทธิ์รวม จึงต้องจัดเตรียมหนังสือมอบอำนาจทั้งสิ้น 4 ฉบับ แยกต่างหากจากกัน ต่างจากการมอบอำนาจเป็นหนังสือกรณีทั่วไปซึ่งไม่มีรูปแบบตายตัวและสามารถมอบอำนาจให้ผู้รับมอบอำนาจมีอำนาจในหลายเรื่องในใบมอบอำนาจฉบับเดียวกันได้ ... เมื่อจัดเตรียมเอกสารทุกอย่างครบถ้วน ผู้เขียนนำหนังสือมอบอำนาจที่จัดเตรียมไว้ไปขอความอนุเคราะห์ให้เจ้าพนักงานที่ดินตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของถ้อยคำ ข้อความรวมถึงความครบถ้วนของเอกสารประกอบ ก่อนที่จะส่งมอบให้พาร์ทเนอร์ลงนามในฐานะผู้มอบอำนาจเพื่อป้องกันความผิดพลาด ... การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ณ สำนักงานที่ดินไม่ใช่เรื่องยุ่งยากหากจัดเตรียมเอกสารไปครบถ้วนถูกต้อง ... ภายหลังจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดก โอนมรดก รับโอนมรดก และยื่นเรื่องรังวัดแบ่งกรรมสิทธิ์รวมแล้ว

ขั้นตอนถัดไปคือการนำนายช่างรังวัดออกรังวัดแบ่งกรรมสิทธิ์รวม ...

วันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2561 เดือนเมษายนขึ้นชื่อว่าร้อนระอุ แต่วันนี้ฝนกลับตกหนักตั้งแต่เช้าและตกต่อเนื่องแบบไม่ปรานีการรังวัดที่ดิน

ครั้งแรกของผู้เขียน ที่ดินแปลงนี้เนื้อที่ประมาณ 3 ไร่ ปราศจากการดูแลมานานหลายปี ... ก่อนที่จะออกมารังวัด พาร์ทเนอร์ถามผู้เขียนย้ำถึงสองรอบ ‘แน่ใจนะว่าจะไปรังวัดด้วยกัน มั่นร้อนนะ’ แต่ผู้เขียนก็ยืนยันที่จะไป ‘ของแบบนี้ไม่ได้มีโอกาสกันง่าย ๆ เมื่อโอกาสอยู่ตรงหน้าก็คว้ามานำให้ครบถ้วนกระบวนความเสียเลย’ หลังจากรออยู่พักใหญ่ ฝนก็หยุดตก กระบวนการรังวัดจึงเริ่มขึ้น การรังวัดที่ดินนับว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ผู้เป็นเจ้าของที่ดินจะต้องนำนายช่างรังวัดออกรังวัดเพื่อยืนยันตำแหน่งที่ดินเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน เจ้าของที่ดินข้างเคียงก็เช่นกัน จะต้องมาระวังแนวเขตที่ดินของตนเพื่อรักษาผลประโยชน์ไม่ให้เกิดการนำซีรูกล้ำเข้าไปในอาณาเขตที่ดินของตน นอกจากยืนยันตำแหน่งที่ดินแล้ว นายช่างรังวัดจะทำการ

สำรวจหุดอาณาเขตที่ถูกต้องว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง กรณีหุดอาณาเขตอาจสูญหายก็ต้องปักหุดอาณาเขตใหม่ ... ที่ดินแปลงนี้ก็เช่นกัน ระหว่างเดินรอบแปลงที่ดินเพื่อตามหาหุดอาณาเขต มีบางส่วนของที่ดินเป็นที่ลุ่ม ขุดดินลงไปเจอน้ำและมองไม่เห็นหุดอาณาเขต แต่สันนิษฐานเบื้องต้นได้ว่าหุดน่าจะถูกฝังอยู่บริเวณนี้ ทำให้ไม่สามารถอ่านตัวเลขที่อยู่บนหุดซึ่งทำจากปูนซีเมนต์ได้ ผู้เขียนสังเกตอยู่นานว่านายช่างจะใช้วิธีการใดที่จะอ่านตัวเลขบนหุดที่ถูกฝังอยู่ใต้น้ำ ไม่ก็อึดใจนายช่างก็คว้าเอาดินเหนียวบริเวณนั้นมาปั้นเป็นก้อนกลม ๆ จากนั้นจึงค่อย ๆ สอดแซนซึ่งในมือกำก้อนดินเหนียวกลม ๆ ที่เพิ่งปั้นลงไปใต้น้ำและกดก้อนดินเหนียวลงบนรอยบุ๋มของหุดซีเมนต์ ทันทีที่แซนโผล่พื้นน้ำก็เห็นตัวเลขเป็นรอยบุ๋ม ๆ ติดมากับก้อนดินเหนียว ผู้เขียนและพาร์ทเนอร์ต่างพากันอึ้งและประทับใจในวิธีการแก้ปัญหาของนายช่างรังวัดเป็นอย่างมาก

ก่อนจะนั่งบัลลังก์

คดีแพ่งเรื่องหนึ่งผู้เขียนรับช่วงต่อจากทนายความในลอร์เฟิร์ม คดีนี้โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยและบริวารออกจากที่ดินรวม 7 โฉนดและเรียกค่าเสียหาย จำเลยให้การต่อสู้และฟ้องแย้งขอครอบครองปรปักษ์ซึ่งเป็นคดีใหญ่ มีข้อเท็จจริงและรายละเอียดซับซ้อน มีแฟ้มคดีรวมทั้งสิ้น 3 แฟ้มหนา ๆ ประกอบกับกลุ่มของจำเลยเป็นผู้มีอิทธิพล ... ก่อนออกตัวมาช่วยทำคดีนี้ผู้เขียนก็คิดไม่ตกเช่นกันว่าจะไหวหรือไม่ แต่อีกใจก็อยากได้ประสบการณ์ทำคดีฟ้องขับไล่ ครอบครองปรปักษ์ดูบ้าง ... *อ่านฎีกามาเป็นร้อยเรื่องแต่ไม่ลองมาเจอของจริงก็นึกภาพไม่ออก ...*

สิ่งแรกที่ได้จากการทำคดีนี้คือ ได้มาเห็นของจริง สิบปากว่าไม่เท่าสองตาเห็น! ฝ่ายหนึ่งอาจจะต้องเสียที่ดิน อีกฝ่ายหนึ่งก็อาจจะสิ้นที่อยู่ พยานที่สาบานตนแล้วเบิกความเท็จต่อหน้าต่อตาก็คมี แม้รู้เต็มอกว่าพยานกำลังโกหก เบิกความหลีกเลียงข้อเท็จจริงอะไรบางอย่างอยู่ ... ไม่เหมือนที่เคยคุยกันไว้เลย ... แต่ในฐานะทนายความก็ทำอะไรพยานเขาไม่ได้ เพราะเป็นสิทธิของพยานที่จะเลือกให้การอย่างไรก็ได้ ... *ชีวิตของพยานหลังมาเบิกความต่อศาล ทนายความไม่สามารถรับผิดชอบชีวิตพยานได้จริง ๆ ... คงทำได้แค่การถามค้านพยานเพื่อทำลายน้ำหนักเท่านั้น ซึ่งต้องอาศัยทั้งทักษะ ไหวพริบ และประสบการณ์ หลังจากสืบพยานต่อเนื่องอย่างหนักหน่วง วันสุดท้ายของการสืบพยาน พาร์ทเนอร์ก็หันมาพูดกับผู้เขียนว่า ‘พี่กำลังปั้นน้องให้เป็นผู้พิพากษานะ ดีแล้วที่ได้เข้ามาช่วยทำคดีนี้ เห็นอะไรหลายอย่าง ๆ แล้วใช้ไหม ต่อไปจะได้ไม่หลงกลทนายอย่างพี่’ ใช้เลย* นี่เป็นหนึ่งในเหตุผลสำคัญที่ผู้เขียนเลือกทำงานก่อน เพราะไม่ต้องการที่จะอยู่แต่กับตำราแต่ขาดประสบการณ์ตรง อย่างน้อยขอประสบการณ์สักนิดก็ยังดี ขอสัมผัสความกดดันจากมุมด้านขวาหรือด้านซ้ายมือในบัลลังก์ครั้งนี้ รู้วิธีคิด การวางแผน จิตวิทยาและเทคนิคการนำเสนอข้อมูล รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่เคยคาดคิดว่ามีข้อมูลหรือหน่วยงานแบบนี้อยู่ สัมผัสกับความเครียดของจำเลยที่ไม่รู้ว่าพรุ่งนี้จะมีบ้านอยู่ไหม หรือไม่รู้ว่พรุ่งนี้จะมีเงินนี้จะต้องไปใช้ชีวิตที่เหลือในเรือนจำหรือไม่ หรือเมื่อชนะคดีแล้วจะต้องบังคับคดี

ต่อไปอย่างไร กระบวนการบังคับขับไล่ ‘ของจริง’ ทำอย่างไร ... ขอสัมผัสชีวิตข้างล่างบ้าง ก่อนที่จะได้ขึ้นไปนั่งบนบัลลังก์นั้นบ้างก็คงดีไม่น้อย

*“เพราะทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาล้วนเป็นประสบการณ์
ไม่ว่าจะมีเงินมหาศาลเพียงใดก็ไม่อาจจะซื้อหามาได้
นอกจากสองมือของเราเอื้อมไปไขว่คว้ามันมา”*

4. บทส่งท้าย

แม้ว่าประสบการณ์การทำงานสองปีกว่าของผู้เขียนจะเป็นระยะเวลาอันน้อยนิด แต่ผู้เขียนก็มีความภาคภูมิใจว่าประสบการณ์นี้นับเป็นเรื่องราวที่โลดโผน ทรงคุณค่า และจะเป็นต้นทุนสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนต่อยอดและสั่งสมประสบการณ์เพื่อพิสูจน์ตนเองและผลงานต่อไป ผู้เขียนหวังว่าประสบการณ์ที่ได้เล่าสู่กันฟังนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านให้เห็นภาพบรรยากาศการทำงานในลอฟเฟอร์บางส่วน ซึ่งไม่เพียงแต่มีประเด็นข้อกฎหมายที่ต้องศึกษาค้นคว้า แต่ยังรวมไปถึงวิชาข้อเท็จจริงที่ต้องอาศัยประสบการณ์ซึ่งสั่งสมผ่านการทำงาน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้จุดประกายความคิดให้แก่บัณฑิตนักศึกษากฎหมายในการเริ่มสั่งสมประสบการณ์ที่ละเล็กละน้อยตั้งแต่วันนี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและประชาชนในวันข้างหน้า